

บทที่ 2

แนวความคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวความคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เนื่องจากการอพยพชาวเขาลงมาสู่พื้นราบเป็นผลมาจากการปฏิบัติการตามนโยบายของทางรัฐบาลที่มีต่อชนกลุ่มน้อยเป็นประเด็นหลักแม้ว่าจะมีการอพยพประชากรการตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาชนบทมาเกี่ยวข้องด้วย แต่ก็เป็นผลมาจากการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อชนกลุ่มน้อย ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัยจึงได้นำหลักการแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับแนวนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาชนกลุ่มน้อยเป็นกรอบและแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1.1 นโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาชนกลุ่มน้อย ในด้านนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาชนกลุ่มน้อยในทางทฤษฎีนั้น ลิซิด อีร์เวคิน และคณะ ได้สรุปและรวบรวมไว้ ดังนี้

"(1) การผสมกลมกลืน (Assimilation)

ก. บังคับ (Forced)

ข. ปล่อยให้ (Permitted)

(2) การอยู่ร่วมกันในพหุสภาวะ (Pluralism)

(3) การป้องกันชนกลุ่มน้อยโดยทางกฎหมาย (Legal Protection of Minorities)

(4) การย้ายประชากร (Population Transfer)

ก. โดยสงบ (Peaceful Transfer)

ข. โดยบังคับ (Forced Migration)

(5) การบังคับข่มขู่ (Continued Subjugation)

(6) การกำจัดให้สิ้นซาก (Extermination)

(1) การผสมผสานกลมกลืน (Assimilation) หรือบางแห่งเรียกว่า

การผสมกลมกลืนนั้นคือวิธีการที่ให้ชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อยมีการผสมผสานกันทางวัฒนธรรม
ชนบทรรมนิยมประเพณี โดยที่ให้กลุ่มชนทั้งสองต่างยอมรับเอาวัฒนธรรม ชนบทรรมนิยม
ประเพณีของตน และกันแม้ว่าชนกลุ่มน้อยจะเป็นฝ่ายยอมรับหรือมีแนวโน้มที่จะเป็นฝ่ายยอมรับ
เอา วัฒนธรรมชนบทรรมนิยมประเพณีของชนกลุ่มใหญ่เสียเป็นส่วนใหญ่ หรือทั้งหมด
จนถึงกับให้ชนกลุ่มน้อยละทิ้งเอกลักษณ์ประจำเผ่าพันธุ์ของตน ไปรับเอกลักษณ์ของชนกลุ่มใหญ่
เสียเป็นส่วนใหญ่หรือทั้งหมดในด้าน เชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ก็ให้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการ
แต่งงานอยู่กินกันฉันท์สามีภรรยาข้ามเผ่าระหว่างชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อย เพื่อให้หมดสิ้น
ซึ่งความแตกต่างทั้งในด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์และวัฒนธรรม ชนบทรรมนิยมประเพณี
ศาสนา ทัศนคติและความเชื่อ

การผสมกลมกลืนกระทำได้สองวิธีคือ

ก. การบังคับ ทั้งการบังคับโดยตรงและโดยทางอ้อมการบังคับโดยตรงมัก
จะเป็นวิธีการที่รุนแรง จึงไม่ค่อยนิยมใช้มากนัก เช่น การบังคับมิให้ชนกลุ่มน้อยประกอบ
พิธีกรรมทางศาสนาและการปฏิบัติตามชนบทรรมนิยมประเพณีของตน โดยบังคับให้นับถือ
ศาสนาเดียวกับชนกลุ่มใหญ่ และปฏิบัติตามชนบทรรมนิยมประเพณีเดียวกับชนส่วนใหญ่ เช่น
เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีตในประเทศโซเวียต รัสเซีย ก่อนการปฏิวัติเปลี่ยนแปลง
การปกครองเป็นระบบคอมมิวนิสต์ เคยมีการบังคับให้คนนอกศาสนา นับถือศาสนาคริสต์
นิกายกรีก ออร์ทอดอกซ์ (Greek Orthodox) ผู้ใดขัดขืนไม่ปฏิบัติตามอาจได้รับ
โทษอย่างรุนแรง นอกจากนี้อาจมีการบังคับโดยทางอ้อม ซึ่งมีลักษณะละมุนละม่อมมากกว่า
การบังคับโดยตรง เช่น ประเทศไทย การที่จะโอนที่ดินก็มิโยบายว่าต้องมีชื่อ
นามสกุลเป็นไทย แม้ว่าจะมีสัญชาติไทยหรือการสงวนอาชีพบางอย่างสำหรับคนไทย

ข. การปล่อยให้ เป็นไปตามธรรมชาติเป็นลักษณะของการกระทำโดยละมุนละ
ม่อมที่สุดให้สิทธิความเสมอภาคแก่ชนกลุ่มน้อย แม้กระทั่งบางครั้งอาจให้เอกลักษณ์แก่ชนกลุ่ม
น้อย จนชนกลุ่มน้อยหันมารับค่านิยมชนบทรรมนิยมประเพณี ภาษา วัฒนธรรมของชนกลุ่ม
ใหญ่ละทิ้งเอกลักษณ์ของตนเอง

(2) การอยู่ร่วมกันในพหุสภาวะ (Pluralism) หรือพหุสังคม เป็นการถือ
นโยบายการรวมพวก (Integration) คือ การอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง โดยที่มิได้มุ่ง
หวังให้ชนกลุ่มน้อยละทิ้งเอกลักษณ์ของตน แต่ให้มีความจงรักภักดีต่อรัฐบาลกลาง ต่อความ

เป็นชาติหรือเอกราชและคาดหวังให้ชนกลุ่มน้อยมีการรับเอาวัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียม ประเพณีของชนกลุ่มใหญ่บ้างแต่ยังคงให้มีการปฏิบัติตามวัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณี ความเชื่ออันเป็นเอกลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยไว้ได้ แต่ต้องไม่ขัดกับกฎหมายและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของชาติ เช่น นโยบายของไทยต่อคนไทยมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ เป็นต้น

นโยบายการอยู่ร่วมกันเป็นพหุสังคม เป็นนโยบายที่ใช้กับสังคมที่มีความแตกต่างกันในด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ เช่น ในสหรัฐอเมริกา เจ้าของท้องถิ่นเดิม คือ อินเดียแดง ภายหลังมีกลุ่มชนหลายเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ต่างวัฒนธรรมชนบทธรรมเนียมประเพณีเข้าไปพักอาศัย ตั้งรกรากในประเทศมาเลเซีย ก็ประกอบไปด้วยกลุ่มชนหลายเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ หากพยายามใช้นโยบายการผสมกลมกลืนโดยเน้นความเป็นจริง ที่มีความแตกต่างกันมาก อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านการเมืองและสังคม

(3) การป้องกันชนกลุ่มน้อยโดยกฎหมาย (Legal Protection of Minorities) เป็นการที่รัฐให้ความปกป้องคุ้มครองชนกลุ่มน้อยให้มีสิทธิความเสมอภาคในด้านต่าง ๆ เท่าเทียมกับชนกลุ่มใหญ่ โดยกำหนดไว้ในกฎหมายหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศ เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญของไทย พ.ศ. 2534 กำหนดถึงความเสมอภาคของชนชาวไทยไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ใด

(4) การย้ายประชากร (Population Transfer) เป็นวิธีการที่รัฐใช้เป็นนโยบายในการดำเนินการแก้ปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยอีกวิธีหนึ่ง แยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

ก. การย้ายประชากรโดยสงบ เช่น การส่งประชากรผู้อพยพหลบหนีเข้าเมือง ชาวเวียตนาม ลาว กัมพูชา กลับประเทศเดิมของตน โดยความสมัครใจของผู้อพยพหลบหนีเข้าเมืองดังกล่าวหลังจากที่อพยพหลบหนีเข้าเมืองมาอยู่ใน ประเทศไทยระยะเวลาหนึ่งอาจเนื่องจาก เหตุผลทางการเมืองและทางเศรษฐกิจจนถึงปัจจุบันนี้รัฐบาลไทยก็ยังกำลังใช้นโยบายนี้กับผู้อพยพชาวลาว ชาวกัมพูชา และชาวพม่า ที่ยังคงเหลือพักอาศัยอยู่ในประเทศไทย อยู่อีกจำนวนรวมกว่าแสนคน

ข. การย้ายประชากรโดยการบังคับ เป็นการใช่วิธีการบังคับทั้งทางด้านกฎหมาย หรือการเลือกปฏิบัติที่กดขี่ข่มเหงต่อชนกลุ่มน้อย โดยจงใจให้ย้ายหรือไม่จงใจให้ย้าย เช่น กรณีฮิตเลอร์กดขี่ข่มเหงชาวยิวในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นการจงใจให้ย้ายชาวยิวออกไปอยู่อีกพื้นที่หนึ่ง จนชาวยิวทนสภาพกดขี่ข่มเหงไม่ไหวได้อพยพโยกย้ายหนีไปยังสหรัฐ

อเมริกาจำนวนมาก กรณีไม่ตั้งใจให้ย้ายแต่ผลก่อให้เกิดการโยกย้ายประชากร เช่น การใช้นโยบายภูมิบุตรของมาเลเซีย คือการให้อภิสิทธิ์สิทธิพิเศษชาวมาเลเซียเหนือชนชาติอื่นในประเทศทำให้ชาวจีนบางส่วนที่มีความรู้ความสามารถหนีไปอยู่ประเทศอื่น เป็นต้น

(5) การบังคับขมิบไซ (Continued Subjugation) คือ เป็นนโยบายที่ชนกลุ่มใหญ่(หรือบางทีอาจเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจทางการเมือง การทหาร การเศรษฐกิจและสังคม) ไม่ต้องการที่จะให้มีการดำเนินการผสมกลมกลืน การรวมพวก การค้ำกันทางกฎหมายหรือการโยกย้ายประชากรทั้งสิ้นแนวทางดังกล่าวข้างต้น แต่ต้องการที่จะเอาไว้ให้อยู่ในประเทศในลักษณะพลเมืองชั้นต่ำกว่า หรือเป็นพลเมืองชั้นสอง ไม่ให้ความเท่าเทียมกัน ความคุมไม่ให้สิทธิที่เท่าเทียมใดๆ แต่ต้องการเอาไว้เพื่อเป็นกรรมกรที่จ่ายค่าจ้างแรงงานถูกรีดนาทาเร้น ไม่ให้มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง เช่น กำลังเกิดขึ้นในสหภาพอเมริกาใต้ขณะนี้ ที่คนผิวขาวซึ่งเป็นคนจำนวนน้อยกว่ากำลังใช้นโยบายดำเนินการให้คนผิวดำซึ่งมีจำนวนมากกว่าอยู่ใต้อาณาการปกครองของตน โดยไม่มีสิทธิเสรีภาพใดๆ เท่ากับตน

(6) การกำจัดให้สิ้นซาก (Extermination) นั้นเป็นนโยบายที่ชนกลุ่มใหญ่ดำเนินการต่อชนกลุ่มน้อยอย่างรุนแรง โดยใช้วิธีการกำจัดให้ชนกลุ่มน้อยหมดไปจากสังคมของตนวิธีการนี้ได้แก่ การที่ฮิตเลอร์พยายามกำจัดยิว โดยฆ่าคนยิวประมาณหกล้านคน นโยบายการกำจัดให้สิ้นซากนี้เป็นนโยบายที่ไร้อิทธิธรรมและโหดเหี้ยมทารุณ สร้างความเคียดแค้น และสร้างจุดต่างดำของประวัติศาสตร์มนุษยชาติอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ซึ่งไม่สามารถนำมาใช้ไม่ว่ากรณีใด"¹

2.1.1 William Cetersen นักประชากรศาสตร์ ชาวอเมริกัน ได้ศึกษาลักษณะการอพยพของประชากร ตั้งแต่อดีตมาถึงปัจจุบัน ได้แบ่งลักษณะของการอพยพย้ายถิ่นออกเป็น 5 ลักษณะซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

"(1) การอพยพโดยเสรี (Free Migration)

¹ ลิขิต ธีรเวคิน และคนอื่น ๆ, ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, กรกฎาคม 2521) หน้า 12 - 15.

การอพยพแบบนี้ รวมถึงการอพยพแบบชนจำนวนมาก (Mass Migration) ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของปัจเจกชนอันอาจเกิดจากแรงจูงใจภายนอก เช่น การเข้าไปบุกเบิกหรืออพยพย้ายในถิ่นที่อยู่ใหม่ เป็นต้น

(2) การอพยพแบบดั้งเดิม (Primitive Migration)

เป็นการอพยพย้ายถิ่นเพื่อการดำรงชีวิตรอดของชนในอดีตเพื่อหาแหล่งอาหาร หรือถิ่นที่สมบูรณ์กว่า

(3) การอพยพย้ายถิ่นโดยถูกบังคับ (Forced Migration or Impelled Migration)

เป็นการอพยพโดยถูกบังคับหรือกระตุ้นให้อพยพ อาจถูกบังคับโดยรัฐบาลหรือผู้มีอิทธิพลบางกลุ่ม เช่นพวกนาซีเยอรมัน ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 บังคับให้พวกยิวอพยพไปอยู่รวมกันยังที่อยู่งานหนึ่งพวกพ่อค้าทาสสมัยก่อนบังคับกวาดต้อนคนผิวดำจากแอฟริกา มาขายที่สหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังมีการบีบบังคับเชิงกระตุ้นให้อพยพ (Impelled migration) ซึ่งผู้ถูกบังคับยังอาจมีสิทธิตัดสินใจเองว่าจะอยู่หรือจะไป เช่นพวกผู้อพยพที่ย้ายหรือหนีปัญหาต่าง ๆ ทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา สงครามหรือพลังผลักดันการเมือง การปกครอง เป็นต้น"²

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า งานศึกษาวิจัยโดยตรงเกี่ยวกับการอพยพชาวเขา ลงสู่พื้นราบมีอยู่น้อยมากเท่าที่ค้นพบส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษา ทางด้านสังคมวิทยาและมนุษยวิทยาเกี่ยวกับเรื่องประชากรศาสตร์ การอพยพและการตั้งถิ่นฐานอย่างกว้างๆ นอกจากนี้มี การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชากร แต่ส่วนใหญ่เป็นเรื่อง การอพยพจากชนบทเข้าสู่เมืองและเป็นการอพยพของชาวไทยพื้นราบ อย่างไรก็ตาม แม้ว่า จะมีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้า ผู้ศึกษาได้ค้นพบผลงานน่าสนใจที่ เกี่ยวข้องที่มีผู้ทำการศึกษาวินิจฉัยไว้แล้ว ดังนี้

² ศิริพันธ์ ถาวรทวิวงศ์, ประชากรศาสตร์ (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2533,) หน้า 90-92

2.2.1 การศึกษาเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเจริญพันธุ์และการอพยพของชาว ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน" งานวิจัยของ เบญจวรรณ ทองศิริ (2526 - 2528) สรุปผลการศึกษาด้านการดำรงชีวิตและการอพยพ ดังนี้

ชาวเขาดำรงชีวิตด้วยการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ การเพาะปลูกของชาวเขาเป็นการทำไร่แบบเลื่อนลอย (Shifting Cultivation) คือ จะมีการแผ้วถางเผาป่าไม่บริเวณที่จะเพาะปลูกและบริเวณใกล้เคียงจน ไร่เต็มแล้วจึงทำการเพาะปลูกพืชต่าง ๆ เมื่อความอุดมสมบูรณ์ของดินหมดไป ผลผลิตที่ได้จากการเพาะปลูกก็ลดลง ชาวเขาจะละทิ้งพื้นที่เพาะปลูกแห่งนั้น แล้วไปโค่นแผ้วถางเผาป่าหาพื้นที่เพาะปลูกแห่งใหม่ต่อไป ชาวเขาจึงมีการอพยพโยกย้าย บ่อย ๆ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งไม่นิยมการปลูกฝิ่นจะทำไร่เลื่อนลอยอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้าน เมื่อทำไร่ในผืนดินแห่งหนึ่งจนหมดความสมบูรณ์แล้วจะย้ายที่ทำไร่ไปหาที่ใหม่ จนถึงระยะ 5 - 7 ปีจะกลับมาทำไร่ในผืนดินเดิมที่เคยทำก่อนหน้านั้นอีกหมุนเวียนกันเช่นนี้ ดังนั้นการทำไร่เลื่อนลอย ของกะเหรี่ยงจึงไม่ทำอันตรายต่อทรัพยากรป่าไม้และดินมากนัก เมื่อเทียบกับชาวเขาเผ่าม้งและ เผ่าลีซอ ซึ่งนิยมการปลูกฝิ่นซึ่งจะย้ายที่ทำไร่ ไปเรื่อยๆ เกือบจะไม่กลับมาทำไร่ซ้ำที่เดิมอีก ฉะนั้นลักษณะการอพยพโยกย้ายบ้านเรือนของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงกับชาวเขาเผ่าลีซอ และม้งจึงแตกต่างกันมากที่ครัวเรือนของกะเหรี่ยงมักจะอยู่อย่างถาวรแทบจะไม่มีการอพยพ ในขณะที่ม้งกับลีซอมีการอพยพบ่อยครั้ง

- หัวหน้าครัวเรือนเผ่ากะเหรี่ยง 68.83% เกิดในตำบลที่อยู่อาศัยปัจจุบันและ 72.73% ไม่เคยย้ายถิ่น ส่วนผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่เคยย้ายไม่เกิน 2 ครั้ง

- หัวหน้าครัวเรือนเผ่าลีซอ 100% เกิดนอกตำบลที่อยู่ปัจจุบัน ส่วนหัวหน้าครัวเรือนเผ่าม้ง 85.08% เกิดนอกตำบลที่อยู่อาศัยปัจจุบันและทั้งหัวหน้าครัวเรือนของลีซอและเผ่าม้งเกือบทั้งหมดเคยย้ายถิ่นที่อยู่ (138 คนของหัวหน้าครัวเรือนเผ่าลีซอและเผ่าม้ง มีเพียงเผ่าละ 1 คน เท่านั้นที่ไม่เคยย้ายถิ่น แต่ทั้ง 2 คนมีอายุ 23 ปีและ 22 ปี เท่านั้น) โดยเฉลี่ยแล้วม้งกับลีซอมีการอพยพมากกว่า 2 ครั้ง (2.30 ครั้ง) หัวหน้าครอบครัวที่มีการอพยพบ่อยที่สุด จำนวนถึง 8 ครั้ง และม้งอพยพบ่อยกว่าลีซอ(ม้งเฉลี่ย 2.69 ครั้ง ลีซอ เฉลี่ย 1.84 ครั้ง)

เหตุผลการอพยพหลังการสมรสแล้ว เป็นเพราะการเสาะหาพื้นที่ทำกินแห่งใหม่ และเป็นการอพยพจากทิศเหนือลงทางใต้

ครัวเรือนชาวเขาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงมีการอพยพน้อยกว่าครัวเรือนที่ยากจนกว่าครัวเรือนที่มีภาวะเจริญพันธุ์สูง อพยพน้อยกว่าครัวเรือนที่มีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่า ชาวเขาเผ่าม้งอพยพน้อยที่สุด ถัดมาคือ ลีซอ ส่วนกะเหรี่ยงมีการอพยพน้อยที่สุด

2.2.2 การศึกษาเรื่อง "ชนกลุ่มน้อย ในประเทศไทย" โดยวิธีการจัดกลุ่มวิจัย สัมมนาของลิขิต ธีรเวคินและคณะ (2521) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การเคลื่อนไหวของชาวเขาในประเทศไทยแยกออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

(1) การอพยพโยกย้ายถิ่นที่อยู่ ถือว่าเป็นการเคลื่อนไหวโดยทั่ว ๆ ไปเป็นปกติวิสัยของชาวเขา ซึ่งนิยมโยกย้ายถิ่นที่อยู่จนมีผู้กล่าวว่า การร่อนเร่เนจรเป็นลักษณะประจำของชาวเขาทุกเผ่า ซึ่งมีสาเหตุมาจาก

ก. การประกอบอาชีพการเกษตรที่ขาดความรู้ด้านวิชาการ และเทคนิคในการบำรุงรักษาดิน ไม่รู้จักการใช้ปุ๋ย ดังนั้นผิวดินที่ใช้เพาะปลูกจึงใช้ได้ในช่วงเวลาสั้น ๆ เมื่อดินเจ็ดผลผลิตต่ำ ไม่คุ้มทุนจึงต้องเคลื่อนย้ายหาที่อยู่ใหม่ต่อไป

ข. การรบกวนจากบุคคลภายนอก เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือคนพื้นราบ ในลักษณะเอาไรต์เอาเปรียบ ไรต์ไถ เก็บภาษีเถื่อน บีบบังคับ

ค. ความเคารพเชื่อถือนี้น้อย มากมายหลายชนิดของชาวเขาโดยปราศจากเหตุผล เมื่อมีปรากฏการณ์ที่ผิดไปจากปกติ เช่น โรคระบาดก็จะเชื่อกันว่ามีผีร้ายคุกคาม ถ้าหากไม่ย้ายหมู่บ้านก็จะไม่มีความสุข

ง. ความเชื่อฝังผู้นำ คำสั่งของหัวหน้าหมู่บ้านทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม หากไม่ปฏิบัติตามก็ต้องย้ายไปอยู่หมู่บ้านใหม่ ผู้นำที่สำคัญบางคน เช่น ปู่จ้องหลวงหมอผีผู้ยิ่งใหญ่ของเผ่ามูเซอแถบเชียงใหม่ตอนใต้ ซึ่งชาวเขาเชื่อถือนและยกย่องว่ามีอำนาจวิเศษได้เรียกร้องให้ชาวมูเซออพยพไปอยู่ทางฝั่งแม่น้ำระหว่างปี พ.ศ. 2501 - 2503 ปรากฏว่าได้มีมูเซอไทยได้อพยพไปครั้งใหญ่ตามคำเรียกร้องนั้น

(2) การเคลื่อนไหวเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ การเคลื่อนไหวในกรณีนี้อาจเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายอพยพหลบภัยคอมมิวนิสต์ เช่น ในจังหวัดเพชรบูรณ์ น่าน ตาก และเชียงใหม่ มีชาวเขาจำนวนมากอพยพหลบภัย คอมมิวนิสต์จากบนเขาลงมา

อยู่ในพื้นที่ราบตาม ศูนย์อพยพต่าง ๆ หรือในทางตรงกันข้ามชาวเขาบางกลุ่มได้หันไปสวามิ-
ภักดิ์กับฝ่ายตรงกันข้ามแล้ว รวมกลุ่มกันร่วมมือกับฝ่ายคอมมิวนิสต์เข้ารุกไล่พวกฟองของตน
เอง ซึ่งมีได้สวามิภักดิ์ด้วยการ การเคลื่อนไหวซึ่งเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศนี้เห็น
ได้ชัดเช่น การอพยพของเฮ่า แม้ว และ ถิ่นในจังหวัดน่าน ซึ่งมีการอพยพหลบภัย คอม
มิวนิสต์มาตั้งแต่ พ.ศ. 2510 ถึง ตุลาคม 2513 มี จำนวนถึง 2,863 คน

แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการอพยพชาวเขามาไว้ในศูนย์อพยพ คือการหลีกเลี่ยงการอพยพชาวเขามาไว้ในศูนย์อพยพเป็นระยะเวลาานาน ๆ เพราะนอกจากเป็นการเพิ่มภาระให้ กับเจ้าหน้าที่แล้ว ยังเป็นการทำลายจิตใจชาวเขามากด้วย อาจทำให้ชาวเขาเกลียดชังเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเป็นมาตรการที่ได้ไม่คุ้มเสีย เมื่อถึงกำหนดเวลาควรอนุญาตให้ชาวเขากลับ ไปยังถิ่นที่ อยู่อาศัยของพวกเขา และส่งชุดคุ้มครองหมู่บ้าน ไปให้การคุ้มครอง โดยเฉพาะอาสาสมัครนั้นควร จะเปิดรับชาวเขาเผ่าต่าง ๆ และควรจัดส่งอาสาสมัครเหล่านั้น ไปประจำอยู่ ณ หมู่บ้านของตน เพื่อให้ความคุ้มครองสร้างความปลอดภัยแก่ชาวเขาทราบความเคลื่อนไหว พร้อมทั้งสามารถดำเนินการพัฒนาชาวเขาในทุก ๆ ด้าน และ ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับชาว เขามากยิ่งขึ้น

2.2.3 การศึกษาเรื่อง นโยบายการอพยพชาวเขา : ทางออกในเขาวงกตงานวิจัยของชุนนิจ เกษมณี (2530 - 2531) ได้เสนอแนะความเห็นและแนวทางในการแก้ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นที่อยู่ของชาวเขาเป็น ทางออกในเขาวงกต และ ทางออกจากค่ายกล ว่าการ อพยพชาวเขาจากพื้นที่สูงอันเป็นเขตต้นน้ำชั้นหนึ่ง แล้วนำมาอยู่รวมกัน ในสถานที่หนึ่งจัดไว้ให้ อย่างน้อยได้เคยเกิดขึ้นมาแล้ว 2 ครั้ง คือ

ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2503 - 2504 คณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขามิมติให้จัดตั้งนิคมชาวเขาขึ้นสี่แห่งในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดตาก และจังหวัดเพชรบูรณ์แต่เมื่อเวลาผ่านไปได้พบกับอุปสรรคหลายประการ ภายหลังจึงได้เปลี่ยนรูปเป็นศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดต่าง ๆ

ครั้งที่สอง ช่วงปี พ.ศ. 2512 เป็นผลมาจากการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในหลายจังหวัด มีชาวเขาหลายหมู่บ้านที่ประสงค์จะอยู่ข้างฝ่ายรัฐบาล จึงจำเป็นต้องอพยพออก จากเขตที่มีการสู้รบกัน มีการอพยพกันมาจากที่หลาย ๆ แห่งมาอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก ทำให้ เกิดปัญหาด้านการปกครองต้องใช้งบประมาณจำนวนมากใน

การจัดสร้าง โครงสร้างพื้นฐานจำนวน ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนต้องพยายาม ชัยบขยายที่ทำกินเพิ่มมากขึ้น การเพิ่มจำนวนของผู้ เสพติดฝิ่น กรณีหากมีกำลังเจ้าหน้าที่ เข้าไปให้บริการ ไม่เพียงพอ การแพร่ระบาดของกามโรค จากประสบการณ์บทเรียนและ ข้อค้นพบต่างๆชี้ให้เห็นว่าระบบการปลูกพืชแบบหมุนเวียน ในลักษณะที่เพาะปลูกระยะสั้น พักดินระยะยาวเป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการรักษาภาวะสมดุลย์ให้ ให้คงอยู่ได้ ทั้งนี้ด้วย การรักษาอัตราส่วนที่เหมาะสม ระหว่างจำนวนประชากรกับที่ดินไว้ได้ด้วย ดังนั้น ขนาดของชุมชนที่เหมาะสมกับรูปแบบการทำกินเช่นนี้ จึงควรเป็นชุมชนขนาดกระทัดรัดมากกว่าชุมชนขนาดใหญ่

ข้อเสนอแนะเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิธีการทำกินของชนชาวพื้นที่สูง 2
ด้านคือ

1. ด้านนโยบายและทิศทางการบริหาร

- ก. ระบบการปลูกพืชหมุนเวียน สามารถรักษาสมดุลย์ของระบบนิเวศน์ไว้ได้ และรัฐควรส่งเสริมหลักประกันด้านกฎหมาย ด้านการให้การรับรองสิทธิ เนื้อพื้นดินทำกินควบคู่ไปกับสิทธิการให้สิทธิในความเป็นพลเมืองของ ประเทศ
- ข. นโยบายการพัฒนาภาคเศรษฐกิจบนพื้นที่สูงควรกำหนดให้เป็นเศรษฐกิจ เพื่อการยังชีพเป็นหลักเศรษฐกิจ เพื่อการค้าเป็นนโยบายรอง โดย คำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศน์การเกษตรเป็นสำคัญ ให้มีการเลือกรูป แบบการเกษตรที่เหมาะสม หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีบนพื้นที่สูง สนับสนุน การปลูกพืชผสมตามประเพณีที่เคยปฏิบัติ
- ค. ให้ความรู้เกี่ยวกับนิเวศน์วิทยานบนพื้นที่สูงและใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญา พื้นบ้าน
- ง. ให้ความสำคัญเรื่องการวางแผนครอบครัว เพื่อมีชุมชนขนาดกระทัดรัด รักษาสภาพสมดุลย์ระหว่างคนกับผืนดินไว้
- จ. ปรับปรุงถนนบนพื้นที่สูง โดยให้มีการป้องกันการกัดเซาะพังทลายของดิน ให้ดีขึ้น

จ. ทบทวนนโยบายการให้สัมปทานป่าไม้ ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน
กระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น โดยใช้แนวทางป่าไม้ชุมชนหรือป่าไม้
สังคม

2. นโยบายและทิศทางด้านวิชาการ รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุน ดังนี้

- ก. การศึกษาทดลอง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเกษตรแบบหมุนเวียนที่ดิน
เช่น การสอดแทรกพืชป่ารองดินเข้าสู่ระบบการเกษตรแบบย้ายที่ ตาม
ประเพณี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการฟื้นตัวของดินได้เร็วขึ้น
- ข. การศึกษาวิจัย เพื่อปรับปรุงด้านปริมาณและคุณภาพของระบบการปลูกพืช
แบบผสม
- ค. การศึกษาวิจัยการเกษตรแบบทางเลือกอื่น เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สาร
เคมีรวมทั้งการศึกษาวิจัย การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการเกษตร
- ง. การศึกษาวิจัยถึงผลกระทบของรูปแบบการเกษตรและตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้อง
ข้อต่อสิ่งแวดล้อมทุกพื้นที่

2.2.4 จากการศึกษาเรื่อง การบังคับการย้ายถิ่นและปัญหาที่นำเกลียดชัง 3
ประการความมั่นคง ฝืน และการพังทลายของดิน : คำถามเกี่ยวกับความอยู่รอดสำหรับ
ชาวเขาในประเทศไทย ของจอห์น แมคคินนอน (2530-2531) ได้กล่าวถึง นโยบาย
การอพยพย้ายถิ่นในสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ว่าถ้าวิถีทางเดียวที่จะรู้ว่าการบังคับย้าย
ถิ่นจะดำเนินการไปอย่างไร โดยการตัดสินใจจากการที่ว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้างย่อมเป็นการ
ยากที่จะรู้สึกสบายใจต่อผลขั้นสุดท้ายที่จะเกิดขึ้นรายงานล่าสุดบ่งชี้ให้เห็นว่า จนบัดนี้การ
บังคับอพยพย้ายถิ่น ได้ดำเนินไปด้วยความรุนแรง จากการสังเกตช่วงสั้นพบว่าการช่วย
เหลือผู้ถูกอพยพเพียงเล็กน้อย ไม่มีการจ่ายค่าทดแทนและถูก จัดให้อยู่ในทำเลที่ไม่เหมาะสม
รัฐ จะได้รับประโยชน์อะไรจากการบังคับการย้ายถิ่น อย่างน้อย ที่สุดการบังคับย้ายถิ่น
เหล่านี้กระทำอยู่ในปัจจุบันปรากฏว่ามีคำถามที่สำคัญเร่งด่วนที่รัฐบาลกำลังอยู่ในภาวะ เสี่ยง
ต่อความผาสุกอยู่ดีที่คิดและความร่วมมือของประชาชนหลายพันคนคำตอบมักเกี่ยวข้องกับ
อ้างถึงความมั่นคง การปลูกฝิ่น และการพังทลายของดิน

อะไรคือความมั่นคง

ในปัจจุบันที่มีเหตุผลเพียงเล็กน้อยในเรื่องความมั่นคงของส่วนรวม เมื่อเทียบกับเหตุการณ์เมื่อสิบปีมาแล้ว ดูเหมือนชาวเขามีความกระตือรือร้นอยากได้สถานภาพเป็นพลเมืองไทย การพัฒนาถนนเข้าสู่เขตชาวเขายากจน การบริการสาธารณสุข การศึกษา การเข้าไปของเจ้าหน้าที่ รัฐมากขึ้น ทำให้ชาวเขารับรู้เกี่ยวกับอำนาจรัฐ ชาวเขาถูกบังคับให้สงบเสียงยอมต่อสู้อุบัติการณ์เพื่อความอยู่รอดภายใต้ระบบการปกครองของรัฐไม่เคยปรากฏว่ามีการก่อการร้ายคุกคามความปลอดภัยของประเทศไทยเลย ดังนั้นจึงยังไม่มีควมจำเป็นเร่งด่วนที่เป็นเหตุผลเหมาะสมต่อการบังคับย้ายถิ่น แต่อย่างใด

การผลิตฝิ่นเพื่อการค้า

การผลิตฝิ่นได้ผลอย่างมากในช่วงทศวรรษ 2503 ผลิตได้ 150 ตัน ในฤดูการผลิตที่แล้วลดลงเหลือเพียง 26 ตัน จำนวนชาวเขา 45% ที่ปลูกฝิ่น ลดลงเหลือไม่เกิน 20% ที่ ยังคงปลูกฝิ่นเพื่อใช้ในครัวเรือนหรือเพื่อขายในตลาดท้องถิ่นเท่านั้นพร้อม ๆ กับการลดจำนวนการผลิตฝิ่นลงนี้ ก่อให้เกิดการเพิ่มจำนวนชาวเขาที่ติดต่อกับการเพิ่มความยากจนในหมู่ชาวเขา ประเทศไทยจึงเป็นเพียงผู้ส่งเข้าซื้อฝิ่นจากนอกประเทศ ซึ่งฝิ่นประมาณ 200 ตัน หรือมากกว่าปลูกในรัฐฉาน ของพม่า และอีก 70 ตันต่อปี ปลูกในประเทศลาว การแก้ปัญหาแบบเบ็ดเสร็จน่าจะ รวมไปถึงการปรับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่กดดันของชาวเขาให้ดีขึ้น การปลูกฝิ่นเพื่อการค้าจึงไม่ใช่ปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้

ปัญหาการพังทลายของดิน

เป็นที่ยอมรับว่าป่าไม้เป็นองค์ประกอบสำคัญและจำเป็นต่อลุ่มน้ำซึ่งได้ลดปริมาณน้อยลง เพราะชาวเขาบุกเบิกป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกิน ซึ่งจะนำไปสู่อันตรายต่อสิ่งแวดล้อม เป็นผลต่อ การพังทลายของดินในที่สุด เช่น การปิดกั้นทางเดินของน้ำและการชำระดินเสียหายต่อปริมาณและ คุณภาพของการส่งน้ำ

การลดลงของพื้นที่ป่า โดยภาพรวมอันอาจนำไปสู่การคุกคามต่อลุ่มน้ำ มิใช่เป็นสิ่งที่ไม่มีมูลความจริงเสียเลยทีเดียว แต่มันนำไปสู่การใช้ถ้อยคำทางนิเวศน์วิทยา เพื่อสร้างความตื่นตระหนก ซึ่งควรต้องตรวจสอบให้ดี

2.2.5 การศึกษาเรื่องจากแผ่นดินใหญ่จีนถึงถิ่นไทย : การย้ายถิ่นและตั้งถิ่นฐานของเย้า งานวิจัยของมงคล จันทร์บำรุง สถาบันวิจัยชาวเขา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2530 - 2531) ได้กล่าวสรุปถึงปัจจัยที่ทำให้เย้าในประเทศไทยย้ายถิ่น ดังนี้

(1) ที่ทำกิน การย้ายถิ่นเข้าสู่ประเทศไทยครั้งแรกของเย้ากลุ่มต่าง ๆ นั้นจะเลือกตั้งถิ่นฐานทำมาหากินตามไหล่เขาสูงประมาณ 1,000 - 1,500 จากระดับน้ำทะเล ซึ่งเป็น พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การปลูกฝิ่น ส่วนพืชอาหารเย้าจะปลูกข้าว ข้าวโพด ปลูกฝักสวนครัว ไร่ไร่โคกเมื่อ ดินในบริเวณหมดความอุดมสมบูรณ์แล้ว เย้ามักจะเคลื่อนย้ายไปอยู่แห่งใหม่ Gordon (1961 หน้า 59) กล่าวว่า เย้าตั้งหมู่บ้านและทำมาหากินในแต่ละแห่ง ประมาณ 10 - 15 ปี จากการสำรวจ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2526 (หน้า 20) พบว่าประชากรชาวเขาเผ่าเย้าที่ย้ายถิ่นร้อยละ 46.9 นั้น มีสาเหตุเนื่องจากการหาที่ทำกินแห่งใหม่

(2) หนีภัยการต่อสู้ การย้ายถิ่นครั้งสำคัญของชาวเขาเผ่าเย้า เกิดขึ้นหลังปี พ.ศ. 2510 เมื่อมีการปราบปรามกลุ่มผู้ก่อการร้ายในพื้นที่ต่างๆ ทำให้หมู่บ้านเย้าที่บริเวณมีการต่อสู้รบต้องย้ายถิ่นเพื่อหนีภัยผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์จำนวนประมาณ 22 หมู่บ้าน

(3) การเพิ่มของประชากรในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาประชากรเย้าได้เพิ่มอย่างรวดเร็วในปี 2510 มีประชากรเย้าเพียง 16,119 คน ปี 2520 เพิ่มขึ้น 22,652 คน และปี 2531 มีประชากรเย้า 36,140 คน (ข้อมูลสถาบันวิจัยชาวเขา) นอกจากนี้แล้วยังมีชาว เขาเผ่าเย้าได้ย้ายถิ่นเข้ามาจากต่างประเทศอีกด้วย การที่ประชากรบนที่สูงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับสภาพดินที่เสื่อมสภาพ ทำให้เย้าต้องย้ายถิ่นเพื่อหาที่ทำกินแห่งใหม่ให้พอแก่ความต้องการ

2.2.6 การสัมมนาเรื่อง "ชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือ" ของกรมประชาสงเคราะห์ (2525) ได้สรุปปัญหาชาวเขาอพยพแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ชาวเขาอพยพจากต่างประเทศกับชาวเขาอพยพภายในประเทศ

ในส่วนเกี่ยวกับชาวเขาอพยพภายในประเทศ ได้แยกอธิบายถึงสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาไว้ดังนี้

สาเหตุและปัญหาต่อเนื่องของการอพยพภายในประเทศ

การอพยพของชาวเขาภายในประเทศทั้ง 2 ประเภท ดังกล่าวข้างต้น มีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากการแสวงหาพื้นที่ทำกินที่อุดมสมบูรณ์ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกทำลายป่า และต้นน้ำลำธารและบางครั้งก็เกิดกรณีชาวเขาที่อาศัยอยู่เดิม

ปัญหาการดำเนินการ

1. ยังไม่มีระเบียบและแนวทางปฏิบัติในการจัดสรรที่ทำกินให้ชาวเขาอยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน
2. ในกรณีที่ชาวเขามีสัญชาติไทยถูกต้องตามกฎหมายและมีใบแจ้งย้ายเข้ามาในจังหวัดถูกต้องแล้ว ทางจังหวัดไม่สามารถผลักดันให้กลับไปอยู่จังหวัดเดิมได้

ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

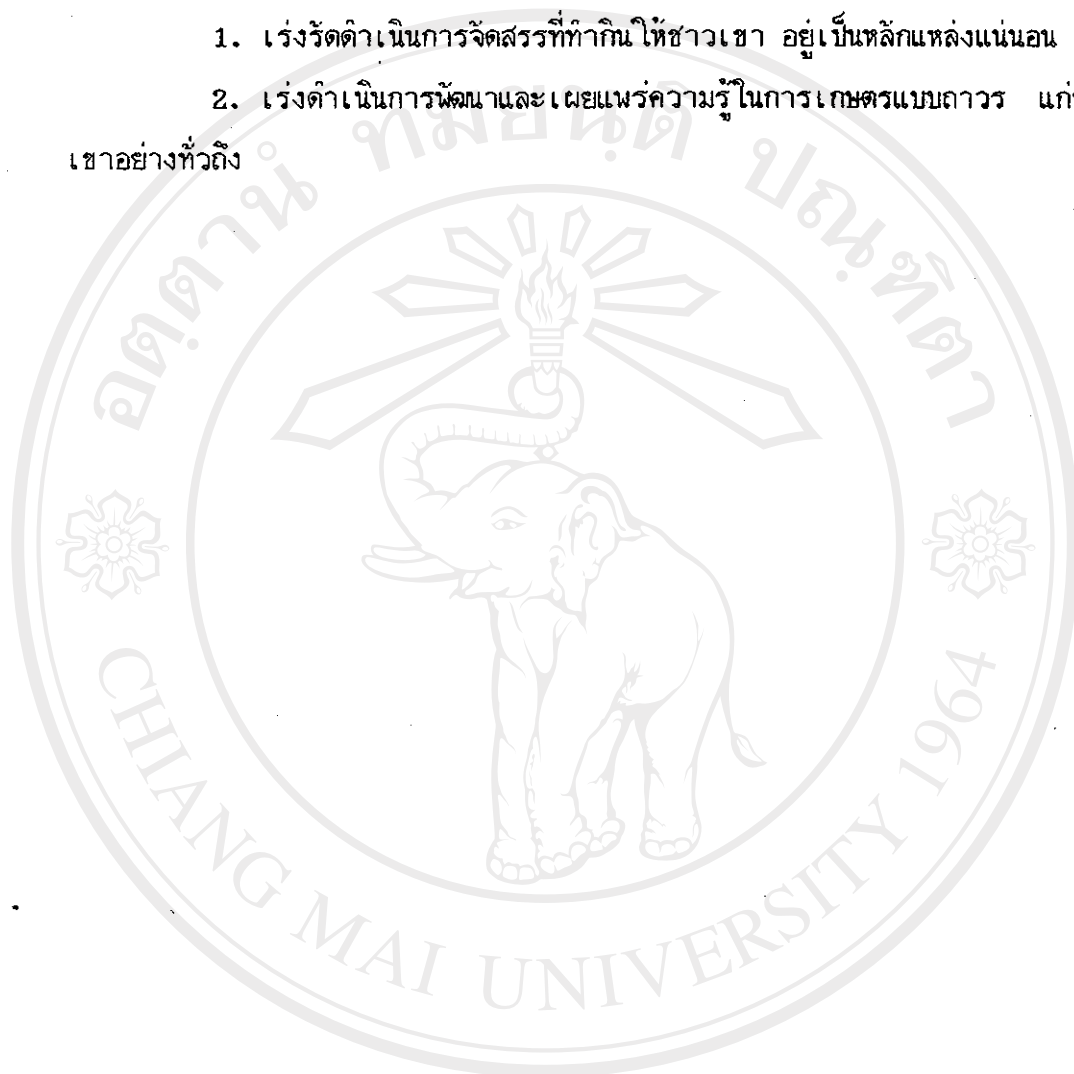
1. ให้จังหวัดต่าง ๆ ที่มีชาวเขาอาศัยอยู่ พยายามยับยั้งการอพยพโยกย้ายของชาวเขาข้ามจังหวัด
2. ถ้าชาวเขาจากจังหวัดหนึ่งจะอพยพโยกย้ายไปอีกจังหวัดหนึ่ง ขอให้มีการประสานงานกับจังหวัดที่ชาวเขาจะขอย้ายไปก่อน ที่จะออกใบแจ้งย้ายให้ชาวเขา
3. เร่งรัดดำเนินการออกระเบียบ และแนวทางปฏิบัติในการจัดสรรที่ทำกินให้ชาวเขาอยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน พร้อมทั้งจัดตั้งเป็นรูปหมู่บ้านที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ปัญหาการจัดที่ทำกินให้ชาวเขาอยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน

ชาวเขาส่วนใหญ่ยังทำไร่เลื่อนลอย และเคลื่อนย้ายอยู่ตลอดเวลาเพราะขาดความรู้ในวิชาการเกษตรแบบถาวร อีกทั้งชาวเขาเองก็ไม่ทราบว่ามีพื้นที่ส่วนไหนที่มีสิทธิเข้าไปทำกินได้ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวเขาไม่มีความรักและหวงแหนในพื้นที่ทำกินและ ไม่มีการบำรุงรักษาดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้นาน ๆ ก่อให้เกิดปัญหาการอพยพโยกย้าย การปกครอง และการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

1. เร่งรัดดำเนินการจัดสรรที่ทำกินให้ชาวเขา อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน
2. เร่งดำเนินการพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ในการเกษตรแบบถาวร แก่ชาวเขาอย่างทั่วถึง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved